

voel van ongeschiktheid voor het wetenschappelijk bezig zijn zoals van een hoogleraar verwacht werd. De Lange kan dan hiertegenover aangeven dat hij dezelfde gegevens anders interpreteert: Gunnings aanvaarding van het professoraat was zelfopoffering, evenals, al vroeger, het opgeven van zijn literaire ambities. Vandaar zijn ondertitel, die nu (32) ook titel van een paragraaf wordt. Hierin wordt Busken Huet geciteerd: 'U kwelt... de hartstocht van het martelaarschap', maar ook terugverwezen naar Miskottes typering: 'priester'. Dit 'doet veel meer recht aan Gunnings intenties', waarin grote solidariteit met de medemens lag. 'Ridder' komt er nog dichterbij, omdat daarin ook 'mannelijkheid' en 'eer' meeklinken. 'Held en ridder', belooft de auteur met recht, zullen in zijn boek veel nadruk krijgen, zij het dat 'het eigenlijke thema van dit boek... het ontstaan (is) van Gunnings 'leven in zelfverloochening' en' hoe hij dit gemodelleerd heeft (33).

Was dit 'masochisme'? Even werpt De Lange deze vraag op, maar verklaart het materiaal onvoldoende en zichzelf incompetent om 'een psychoanalytische benadering' te ondernemen. Maar psychologie is niet te vermijden: Gunning heeft 'een sterke geldingsdrang', ja een 'Atlas-complex', dat echter moet worden ingebed in zijn sociale en culturele context. En zo komt de 'ridder' weer langs. 'Gunning stamde uit de gezeten burgerlijke stand' (hier zien wij een voorbeeld van de germanismen die de auteur in zijn dagelijkse omgeving heeft opgedaan; hij bedoelt 'gezeten burgerij'). In tegenstelling tot wat men zou verwachten is in deze kring gedurende de negentiende eeuw wel degelijk 'een terugkeer van de ridderlijkheid' vast te stellen (35). In mijn eigen woorden: Enerzijds bleef 'Teisterbant' (Willem Bilderdijk) niet alleen, en anderzijds: dat de oorlogen met steeds geraffineerder technieken uitgevochten werden, werd door die ridderlijkheid steeds versluierd, totdat eindelijk de Eerste Wereldoorlog die sluier finaal kapot trok. Om de gedachten te bepalen stelle men zich de zinloos ridderlijke charge van de lichte brigade tijdens de Krimoorlog voor – of, op individueel niveau, het onuitroeibare duelleren. De auteur citeert Girouard, *The Return to Camelot* (1981) (268): 'By the end of the nineteenth century a gentleman had to be chivalrous' – wie had daar aan het begin ooit aan gedacht? Het waren voornamelijk beschaafde Engelse en Duitse protestantse kringen die hiervoor openstonden. Bij ons had eigenlijk alleen het Réveil er affiniteit toe – en was Gunning een van de meest typische dragers van het 'ridderlijk ethos'. Daarbij ging het dus niet om privileges, maar om zelfopoffering die moest bewijzen 'dat men waardig was, het volk te leiden'. Van partijvorming wilde deze stroming niets weten, noch in

Nederlandse Hervormde Kerk vanaf 1795, Kampen 1974, 274 v. 426v. Vgl. W. Balke, H. Oostenbrink-Evers, *De Commissie voor de Werkorde (1942-1944)* Zoetermeer 1995, xii, en voor de bronnen: *Handelingen der Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk*, m.b.t. de relevante jaren.